

MARTIN ANDERSEN NEXØ:

“Lønningsdag” (1900)

En Idyl

Inde over Aasene staar Skoven og sover, hvid og uformelig, hyllet overdaadig ind i blød, hvid Vintersne; kun hvor en Fugl har sat sig og rystet Sneen bort, stikker der en nøgen Gren frem, sort og skaldet og uhyggelig. De dybe Kløfter er ogsaa sneet til, og den jævne Lyng, og de nøgne blaa Klippeflader. Det slanke, cypresagtige Enebærtræ luder* under et Bjærg af hvide Krystaller, og Slaanbusken modner langsomt sine Bær under Bolstrets milde Kulde.

*Luder: står krumbøjet

Sneen ligger højt i de dybe Stenbrud under Aasen. Arbejderne maa skovle og trille den bort for at naa ind til Klippen. Og der hænger lange Istapper ned fra Granens Rødder, som stikker nøgne frem i Bruddets Overkant.

Og ned over Landet saa langt man kan øjne ligger der Sne, ned forbi Smaakrattet, ud over Engene hvor Drengene løber paa Skøjter, ind over Byvängen lige ned til Havet, der ligger en halv Mil borte, dækket af Drivis. Og Solen skinner paa det hele, saa mildt og blaalig hvidt, saa blegt og kraftesløst som en Gammelmors Smil.

I Havstokken ligger der en lille By. Den skylder Klippen sin Eksistens, og Husene vender mange smaa Ruder som aarvaagne Øjne ind mod Stenbruddet hvor Forsørgerne færdes. Jorden er mager, mest Sten; men selve Stenen bliver Brød og giver fra Uge til Uge hvad man bruger til at leve, stundom* mindre, aldrig mere. Men som Regel slaar det lige til.

*Stundom: af og til

Den lille Bys Tage skinner røde gennem den hvide Sne. Rødt og hvidt – det kunde se ud som om man flagede for Fattigdommen.

Solen er ved at gaa ned langt inde, og det hvide Land faar et let Rosenskær. Og fra hver Arne* i Byen stiger der Røg – blaa Røg – lige i Vejret, som var Arnens simple Brændoffer af Tang og Græstørv og Kogødning taget til Naade af de lunefulde Guder.

*Arne: ovn

Kokasserne krummer sig, og Tangen knitrer, og Lørdagsilden flammer op, rede til at tage imod hvad Forsørgerne har købt paa Væjen hjem. Børnene stikker Ansigterne ind til Flammen, der glitrer i deres store Øjne og rindende Næser; Mødrene løber uroligt til og fra

EXØ:

ormelig, hyllet
l har sat sig og
ort og skaldet
en jævne Lyng,
ge Enebærtræ
usken modner

en, Arbejderne
n. Og der hæn-
ker nøgne frem

er der Sne, ned
er paa Skøjter,
halv Mil borte,
mildt og blaalig
smil.

Klippen sin Ek-
aarvaagne Øjne
orden er mager,
Jge til Uge hvad
Men som Regel

de Sne. Rødt og
digdommen.
Land faar et let
- blaa Røg - lige
og Græstørv og

og Lørdagsilden
har købt paa Ven-
nen, der glitrer i
uroeligt til og fra

DERSEN NEXØ

1 Køkkenvinduet. Nu svandt Solen, de - Forsørgerne - skulde allerede
være under Vejs.

5 Vejen kan følges i sine Sigsaglinjer næsten helt op til Værket, men
den vandrende Linje, der ved denne Tid af Dagen bugter sig ned ad
den, hvor bliver den af? De skulde da vel ikke være faldet ind under
Vejs? Gud forbyde det.

1 En og anden Kvinde folder sine Hænder i opdukkende Græmmel-
se eller udstøder en bitter Forbandelse, hist og her græder et Barn af
Sult, saa det høres langt ud.

10

* * *

15 Arbejderne har set Solen gaa i Bjærgene* og Røgen stige op fra Hytter-
ne; de har rømmet op og lagt Værktøjet til Side; nu staar de i smaa
Klynger og venter paa Værkejerens. Der lige henne paa Enden af
Aasen ligger Hovedgaarden, derfra skal han komme. Fandens ogsaa,
at man ikke kan faa sine surt erhvervede Skillinger i ordentlig Tid!
Bare han ikke er rejst bort ligesom forleden Lørdag. --

20 Endelig kommer han, fulgt af sin store Hund. Han har Skindpo-
sen i Haanden, saa er der altsaa Penge paa Markedet i Dag! Om en
god halv Time kan man være hjemme med Ugelønnen; det er ned ad
Bakke, og med otte Kroner i Lommen bliver man let til Bens.

25 Værkejerens og hans Arbejdere gaar og maaler Ugens Arbejde
op; Brosten, Skærver, Trappesten. Den store Mand skælder over en
Favn* Skærver, der ikke er lagt paa jævn Bund - det giver uærligt
Maal, siger han. Svenske Anders tager imod Skændene med bøjet
Hode og haaber paa den Maade at slippe nogenlunde skadesløst fra
sit uheldige lille Kneb; for nu har Værkejerens jo Ret til at anvende
Skøn i Stedet for det ærlige, redelige Favnamaal.

30 Værkejerens ser grundende paa ham: "Naa, ja ja - lad det gaa for
den Gang. Jeg ryger vel ikke af Pinden for de Par Skilling du kan
snyde mig for, Anders," siger han godmodigt og begynder at aabne
for Posen.

35 Der klinger Bjælder hen over Aasen, og en lille Slæde med en
kraftig Hest for kommer susende ad Vejen fra Hovedgaarden. En flot
Fyr i Pels - Værkejerens Søn - springer ud af Slæden og kommer hen
til dem.

"Vil du med ind til Byen, Far? Stort Llombreparti paa Hotellet."

"Har ikke Raad i Aften," svarer Værkejerens.

*gaa i Bjærgene: gå
ned bag bjergene

*Favn: måleenhed
for rumfang
(1 favn = 2,23 m³)

Sønnen peger med Støvlesnuden mod Skindposen, men Værkeje-
ren ryster paa Hodet og ser rundt paa sine Arbejdere.

"Aa Sludder, Gamle, Arbejderne venter til Mandag! Der er Mønt at
tjene i Aften: Slagteren, du – allerede lidt anløben*; og en ganske ny
Mand – Grosserer. Du maa sku have Revanche paa den Slagter."

Værkejeren staar et Øjeblik tvivlraadig. Saa stikker han Haanden
i Posen for at betale den første Mand, men fanger i det samme den
næsten truende Ængstelighed, hvormed alle Øjne hviler paa ham.
Og pludselig sætter han et barsk Ansigt op og siger: "Vi venter med
at gøre op til paa Mandag, Folkens." Og han skræver ind til Sønnen i
Slæden, der farer klingende op mod Hovedgaarden igen.

Den lange Arbejderrække bevæger sig ned ad Landevejens Sigs-
aglinjer, ned mod Husene ved Havet hvor nu Lysene skinner. Skik-
kelse efter Skikkelse snegler sig frem, ludende og trætte, som triste
Illustrationer til den Sætning, at Gangen er en stadig afbrudt Falden.

Der er Bjældeklang igen bag dem, som hurtig kommer nærmere;
Værkejerens store Hund halser forbi. En for en blotter de sløvt og
møjsommeligt Hodet, endnu før Slæden kommer paa Siden af dem
– de kender Herren paa Hunden. Og én for én retter de sig langsomt
igen, bedækker Hodet og sender et træt og ligegyldigt Blik efter Slæ-
den, der kører frem som i et Spalier af graa, bøjede Nakker. Kun den
nederste i Rækken, han der gaar forrest, gør ikke Mine til at blotte
Hodet.

"Han er en Krakiler*," siger Værkejeren til sin Søn. "Han hører til
disse hersens Socialister, som de har saa mange af ovre*. Men han
faar sin Afsked en af Dagene – saa snart vi kan undvære ham."

Men Sønnen griber Pисken, slaar et lystigt Smæld over Arbejde-
rens Hode og klipper med Snærten Huen af ham, saa den triller i
Grøften.

*anløben (her): lettere
beruset

*Krakiler: kværulant,
en person, der altid
brokker sig

*Ovre: i resten af
landet